

บทคัดย่อ

การศึกษา “รูปแบบการใช้ประโยชน์จากสาเหล้มเพื่อเสริมรายได้และการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยความร่วมมือของวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่กับกลุ่มผู้ผลิตสุราพื้นบ้านตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพและศักยภาพของชุมชน ของผู้ผลิตสุราพื้นบ้าน ภูมิปัญญาด้านการผลิตสุราพื้นบ้านและการใช้ประโยชน์จากสาเหล้มของตำบลห้วยหม้าย และหารูปแบบการใช้ประโยชน์จากสาเหล้มเพื่อเสริมสร้างรายได้และลดปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ดำเนินการศึกษาในตำบลห้วยหม้าย อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ตั้งแต่ มกราคม 2548 – พฤษภาคม 2549 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน นักศึกษา ชั้น ปวส. 1 และ 2 ในโครงการ อศ.กษ. นักศึกษาชั้น ปวส.1 ในระบบ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีแพร่ สมาชิกกลุ่มผลิตสุราพื้นบ้าน ตัวแทนกลุ่มอาชีพ คณะวิจัย 9 คน ดำเนินการ 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ ศักยภาพของชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสุราพื้นบ้าน และภูมิปัญญาด้านการผลิตสุราพื้นบ้าน ปัญหาสภาพแวดล้อมของชุมชนจากการผลิตสุราพื้นบ้าน การใช้ประโยชน์จากสาเหล้มของชุมชน หาทางเลือกที่หลากหลายในการใช้ประโยชน์จากสาเหล้ม และร่วมกันวางแผนการตลาดเชื่อมโยงนักศึกษาภาคปกติและนักศึกษาโครงการอาชีวศึกษาเพื่อการพัฒนาชนบท(อศ.กษ.) โดยบูรณาการรายวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม วิชาโภชนศาสตร์สัตว์ วิชาอุตสาหกรรมอาหาร และหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น ระยะที่ 2 ทดลองปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงรูปแบบการใช้ประโยชน์จากสาเหล้มเพื่อเสริมสร้างรายได้และลดปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชน สรุปผลการวิจัยและตรวจสอบความสมบูรณ์

ผลการศึกษาพบว่า ตำบลห้วยหม้ายเป็นตำบลขนาดใหญ่มีพื้นที่กว้างขวาง สภาพแวดล้อมเป็นป่าสงวนและเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ประชาชนมีอาชีพการเกษตรเป็นหลัก แต่เศรษฐกิจชุมชนยังไม่เข้มแข็งเนื่องจากต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก และอาชีพเสริมคือการผลิตเหล้าเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายแต่ไม่สามารถทำให้เลิกทำได้เนื่องจากเป็นวิถีชีวิตและภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน และอาชีพใหม่ที่ทางการเสนอให้ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากวิธีการทำงานของหน่วยงานภาครัฐไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และชาวบ้านไม่มีความรู้และประสบการณ์ในโครงการใหม่ ประกอบกับพฤติกรรมการประสานโครงการของผู้นำชุมชนที่มักเอื้อประโยชน์ให้เครือข่ายของตนเอง จึงหันกลับมาลักลอบผลิตสุราเนื่องจากมี Supply chain อยู่ในพื้นที่ เมื่อมีกฎหมายอนุญาตให้ผลิตและจำหน่ายสุราได้ จึงรวมกลุ่มกันผลิตและมีการบริหารจัดการร่วมกันโดยเน้นเพื่อความเข้มแข็งในการต่อรอง ผลประโยชน์และการตลาด ส่วนการผลิตได้

พัฒนาจากภูมิปัญญาในชุมชนให้สามารถผลิตได้คราวละมากๆ แต่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมทั้งการตัดไม้ทำลายป่าและกลิ่น ควัน แผลงวัน จึงร่วมกันหารูปแบบการใช้ประโยชน์จากสาเหล้ม้าได้ ผลการทดลองใช้ประโยชน์จากสาเหล้ม้า โดย 1) ใช้ผสมอาหารเลี้ยงสุกร พบว่าสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ทำให้มี กำไรสุทธิ ตัวละประมาณ 714.67 - 2,116.67 บาท ซึ่งมากกว่าการเลี้ยงด้วยหัวอาหารเพียงอย่างเดียวที่กำไรเฉลี่ยตัวละ 517 บาท 2) การนำกากน้ำตาล และมูลสุกรไปทำปุ๋ยชีวภาพไปใช้ ในการทำเกษตรอินทรีย์ ผลการทดลองพบว่าข้าวเหนียวพันธุ์ กข.6 ของ นายทองดี จงสุข จำนวน 3 ไร่ ได้ผลผลิต 1,500 กิโลกรัม ซึ่งไม่แตกต่างจากเดิมที่เคยได้ ประมาณ 1,200-1,400 กิโลกรัมแต่เกษตรกรพึงพอใจกับผลที่ได้จากความปลอดภัยและสุขภาพมากกว่าผลผลิตที่เพิ่มขึ้น และการทดลองใช้ปุ๋ยชีวภาพ ฮอร์โมนพืช และสารไล่แมลงกับแปลงปลูกถั่วเหลือง 4.5 ไร่ พบว่าได้ผลผลิต 1,018 กิโลกรัม เกษตรกรลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงและฮอร์โมนทั้งหมด ส่วนการทำสวนครัวนั้นสมาชิกทุกคนใช้ปุ๋ย สารไล่แมลง และฮอร์โมน ที่ได้จากการลงมือปฏิบัติในการฝึกอบรมการใช้จุลินทรีย์ตามโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนไปใช้ในแปลงผักสวนครัวและผักพื้นบ้านเกิดมีแกนนำในการทำผักอินทรีย์และเป็นวิทยากรให้กับสมาชิกในกลุ่ม คือนายทองดี จงสุข และ นายสมบุญณ์ พุทธอาสน์ 3) การผลิตแก๊สชีวภาพจากมูลสุกร ที่ นายบรรเลง บุญสิทธิ์ ลงทุนสร้างและทดลองใช้ถึงหมักแก๊สชีวภาพ พบว่าได้แก๊ส 0.8 ลูกบาศก์เมตร สามารถใช้ได้นานประมาณ 30 นาที ซึ่งไม่พอใช้ในการต้มกลั่นสุราที่ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงต่อ 1 หม้อ แต่เพียงพอสำหรับใช้นึ่งข้าวเหนียว 1 ไห หากจะให้ได้ปริมาณแก๊สเพียงพอกับการต้มเหล้าจะต้องสร้างบ่อหมักให้มีขนาดใหญ่ใช้ทุนมากขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางให้กลุ่มฯ จะจัดทำโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

Abstract

Title : The Study of How to Use Distilled Grains to Increase Family Incomes and Decrease the Community's Environmental Problems with the Cooperation of Phrae College of Agriculture and Technology and Local Distillers Group in Huay Mai Sub-district, Song District , Phrae Province

Author: Mr. Sophon Kiti and others

Year : 2007

The purposes of this study were to look into the conditions and efficiency of Huay Mai sub-district and Local liquor distillers group, local wisdom of distillation, the uses of distilled grains and to find out beneficial means of how to use distilled grains to increase incomes and how to reduce environmental problems caused by distillation process. The study was conducted in Huay Mai sub-district, Song district, Phrae province from January 2005 to May 2006. The method employed was participatory action research, data collecting tools included participation and non-participation observations, group discussions, ideas sharing, in-depth interview and data analysis. Terms were divided into two stages. First, looking holistically into conditions to find out strengths, weaknesses, opportunities, treats of the community and distillers group, local wisdom of distillation, environmental problems caused by distillation process and how local people got benefit from distilled grains. Suitable alternatives were collected and experimental plans were designed based on formal classroom subjects including Environmental Management, Animal Nutrition, Food Industry and short course training of Phrae college of Agriculture and Technology. The second term, trying out the plans, monitoring , evaluating and adjusting . The findings were as follow :

Huay Mai sub-district is a large community located at the border of fertile forest and sanctuary in Song district, Phrae. Most people rely mainly on agricultural practice, especially rice, corn culture and raising animals such as pigs and cattle. Since the land was misused, slash and burn culture and using chemical fertilizer for a long time, most land become unfertile and yield less crops which affected animal production. Farmers

had to buy costlier materials for animal feeds from outside. The decrease in production meant less incomes and money problems which weakened community economics. Most farmers turned to their local wisdom -distilling moonshine or bootleg whiskey - and could earn more money that met with their needs. Distilling moonshine became part of their ways of lives ever since. As moonshine was illegal, government officials tried to promote alternative legal profession- poultry production-but farmers with no skill were not well trained and the fact that some leaders who coordinated activities acted unfairly, the result was not satisfying and they turned to moonshine again. After the government had announced that moonshine could be distributed legally as one tambon one product(OTOP), they formed groups and built network of local liquor successfully. On the other hand, legal distillation caused many problems. The most serious problem was distilled grains left from distillation process which caused pollution, house flies and diseases that affected people's health. Deforestation for fire wood was another serious problem. So they joined together to find out "How to use distilled grains effectively in order to earn more and to reduce environmental problems" by exchanging information, sharing ideas, designing plans and volunteering in the experiment. The findings in the second term turned out that 1) Distilled grains could be mixed with pig feeds and could lower the cost of production so the farmers earned average profit for each pig for 714.67- 2,116.67 baht which was more than only concentrate feeding that gave 517 bath average benefit for each.2) Molasses left from distillation could be mixed with pig dung to make compost used inorganic rice culture. The volunteer organic rice culture group led by Mr. Tongdee Chongsuk found out that using the compost in sticky rice production yielded 1,500 kilograms per rai. Though the yield was not more than using fertilizer that yielded 1,200-1,400 kilograms per rai , the farmer satisfied that it could reduce fertilizer and chemical cost. Using the compost along with organic plant hormone and organic pesticides in soybean culture could reduce all cost of fertilizer, pesticides. The yield was 226.22 kilograms per rai, which was satisfying. Organic plant group led be Mr. Tongdee Chongsuk and Mr. Somboon Puta-ad who organized, trained and educated the members was formed. 3) Mr. Banleng Boonsit used pig dung to

generate bio-gas to use in distillation process to replace firewood found out that it gave 0.8 cubic metre and could give out heat for 30 minutes which was inadequate for the whole process but this could help reduce using some firewood. To use bio gas in the whole process, the dung tank must be enlarged and well-equipped and cost a lot more than the experimented model. It was approved that the group will purpose the project to get some grant from government and other organization.